

IN NOMINE JESU!
DISPUTATIO THEOLOGICA
De

CAUSA MALI
PRIMA AC GE-
NUINA:

QUAM

Dei O. Max. Auxilio,

In Regiâ Universitate Aboënsi,

cum consensu Reverenda

Fac. Theologica,

P R Æ S I D E

E NE VALDO SVENONIO,

Q. G. A. S. S. Theol. Doct. Prof. prim.

nec non Eccles. Urbis Numen-

sisq; Pastore,

Defendere conabitur

A N D R E A S M. R I N G I U S,

Wex. Smol.

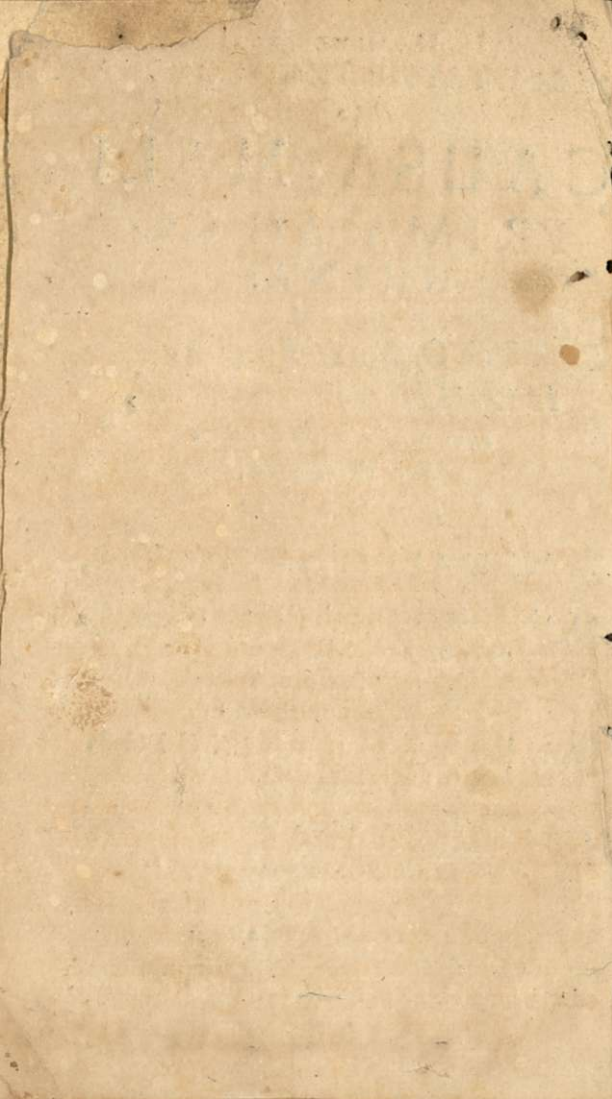
In Audit. Sup. & Max. ad. d. 25. Aug.

Anno gratia M. DC. LXXVI.

A B O Æ,

Excusa à PETRO HANSONIO, Acad. Typo.

R^{us} Advocaten Laur: Wilstadius

SUCCEdit ORDINE

II. Θεσις Καταφατική.

α. quòd Mali origo & prima caussa
peccati fuerit diabolus.

I.

A Ngeli omnes boni creati, pars liberri-
mâ & indifferente facultate volendi, de-
sciverunt à bono. Job. 8: 44. *Diabolus in
veritate non stetit; Quia non est veritas in
eo; cum loquitur mendacium, de suo loquitur,
quippe mendax est atq; ejus pater.* 1. Ioh. 3: 8.
Ἀπ' ἀρχῆς ὁ διάβολος ἀμαρτάνει, Diabo-
lus peccat ab initio. Jud. Epist. v. 6: *Qui-
dam angeli non servaverunt suum princi-
patum; Sed dereliquerunt suum domicili-
um.* 2. Pet. 2: 2. *Angelos desertores reser-
vavit Deus sub caligine eternis vinculis &c.*
Ubi simul spes veniæ amputata est.

II. Ubi tamen ritè monet Philippus Me-
lanct. & ex eo B. D. Hutt. in LL. CC. maj.
pag. 249. Mendacium ab ipsâ diaboli substan-
tiâ: sicut id quod proprium habet & quod
aliunde accepit, accuratè discernendum esse.
Substantiam enim non ex proprio, sed aliun-
de habet diabolus, nempè à Deo; omnes enim
angeli boni sunt creati, sed non omnes in eâ
bonitate perseverarunt. Habet etiam pro-
prium quoddam diabolus, non à Deo acce-

Disr.

Resr.

AN

R11

Smo

prum, videlicet Mendacium, id est, peccatum, quod libera voluntas diaboli peperit: neq; enim ut scitè in suis locis infert Philippus, inter se pugnant; Substantiam à Deo conditam esse, ac sustentari; & tamen voluntatem diaboli, primam esse causam Mali, quia voluntas abuti suâ voluntate potuit.

III. Detestatus est a. optimus Deus noster hunc angelorum lapsum & omne malum ab eterno, ut & eodem momento quo lapsus contigit, imò quantum ratione æquitatis atq; ordinationis suæ tenebatur, inhibuit impediriq; concessâ Libertate contradictionis: nec enim est obligatus per modum infinitæ omnipotentiae suæ illum impedire. Decretum v. Dei de non impediendo omni modo, non erat causa peccati ullò modo. Ps. 5: 5. *Non Deus volens iniquitatem tu es.* Zach. 8: 17. *Nolite cogitare malum in cordibus vestris, & iuramentum malum ne diligatis: omnia enim hæc sunt, quæ odi, dicit Dominus.* Conf. Jer. 7: 20. c. 19: 5. Job. 33: 15. 28. 29. Conf. B. Dn. D. Hulseman. Extens. Brev. pag. 72.

IV. Ad demonstrationem verò causæ, cur Deus Angelos, propter omnem futuritionem mali, ne ulla ejus in Deo vel saltem quoad apparentiam, culpa resideat, tollendam, non creaverit illabiles seu indefectibiles, ponatur similis casus in rebus humanis: Herus quidam

dam habuit duos famulos, ita naturâ comparatos, quod unus sic in bono stabilitus & confirmatus fuerit, ut Domini sui præceptis non potuerit non obtemperare; alter eâ libertate Præditus, quâ valuerit stare suo Domino & cadere suo Domino, hoc est, parere jussis & non parere. Quis jam horû amborum majori laude favore ac amore erit prosequendus ab Hero, an qui aliter quâm obsecundare & jussa capessere non potuit? an verò qui cum potuerat liberè repugnare Domino suo, per eandem libertatem non repugnavit, sed nutui sui heri per omnia paruit ac obsecundavit? Nonne posterior hic? Voluit proinde Dominus dominantium Deus in primâ creatione pro suâ sibi liberrimâ & convenientissimâ sapientiâ, in eo statu primitus collocare Angelos, in quo majorem augustioremque commendationem & amorem essent experturi si stetissent; quam in altero, ubi Minorem. Ideoq; etiam Angeli Stantes, in præmium perseverantiæ suæ, privilegium hujus favoris & divini amoris confirmationisq; in veritate & bonitate adepti sunt cumulatissimum atq; æternis immunitatibus decoratissimum. Sunt enim constituti extra potentiam Lapsus, Luc. 20: 36. Conf. B. Dn. D. Græwerus in Quæstion. Illustr.

β. *Quòd altera origo mali seu causſa peccati fuerit Voluntas protoplaſtorum.*

V. Etenim voluntas Evæ liberrima, ſuaſu angeli apoſtatici, ſpontè avertit ſe à voce Dei illam averſionem nec volentis nec approbantis; Et mox voluntas Adami ab uxore perſuaſa & contra mandatum Dei extra ordinem vagata hæſit in pomo. Quà in parte militat illud Apoſtoli Rom. 5: 12. *Per Unum hominem peccatum intravit in Mundum.* Scilicet, vel quia hæc ceu cauſæ ſociæ ſtant pro unà; vel quia in collatione cum Adamo ſecundo Meſſiâ, nominetur ſaltèm Adamus primus. 1. Joh. 2: 16. *Concupiſcentia carnis non eſt ex patre, ſed ex mundo*, hoc eſt, ex hominibus, aſcendo etiam ad primos, qui cum principe hujus ſæculi, fuerant & ſunt in Mundo. Sap. 2: 24. *Φθόνος δὲ Διαβόλου θάνατος εἰσῆλθεν εἰς τὸν κόσμον.* *Invidiâ Diaboli mors introivit in Mundum.*

VI. Lapius ergò protoplaſtorum erat diffidentia de communi & naturali ſignificatu verborum interdicti divini, circa abſtinentiam ab arbore ſcientiæ, unde ortum eſt præternaturale deſiderium acquirendi ſcientiam ſupernaturalem; Ex hoc natum propoſitum transgrediundi legem Dei poſitivam; ex quo propoſito eliciebatur actus
trans-

transgressionis; Hoc fuit malum primæ culpæ inter homines, seu peccatum *Originans*, ut ajunt Theologi, labem deinceps propagabilem, quam peccatum *Originale* vocant, juxta ordinem historiæ, Gen. 3: 2. seqq. c. 5: 3. Quod observare solent *contra Pontif. imprimisque Bellarm. L. iv. de amiss. grat. cap. 4.*

VII. Deus interim nulla ratione obligatus fuit ad surrogandam majorem resistendæ vim, quam ista concreata erat. Etenim illa non surrogatio majoris auxilii divini contra diffidentiam de sensu interdicti divini, aut contra illicitum desiderium acquirendi scientiam incompetentem, aliosque actus & motus vetitos, præter & supra illud ordinarium auxilium divinum, quo status hominis integer erat stipatus, quoq; posset homo declinare quodvis peccatum & superare quamcunq; Satanæ tentationem; proprie loquendo non fuit poena & effectus primi peccati sc. diffidentia de simplici sensu interdicti; nec fuit privatio vel subtractio boni ex æquitate homini competentis; Sed justissima liberrimæ moderationis divinæ gubernatio, volentis perseverare hominem in primâ conditione per certam & sufficientem mensuram primæ gratiæ in creatione donatæ & acceptæ. Eccles. 7. v. Ult. 2. Chron. 26: 15. 1. Cor.

12: 9. Eph. 4: 24. Phil. 3: 12. *Contra Martyrem ejusq; socios Calvinianos.*

VIII. Ubi simul observandum erit, propter hanc non surrogationem indebitam minusque necessariam, Deus neque indirectè nec impropriè, nec per accidens dici meretur caussa mali, lapsus vel peccati. Causa namque per accidens, dum de agente rationali prædicatur, necesse est ut præter intentionem suam influat in effectum, ut supra demonstratum est, quod de Deo asserere à-
b-*ou* φ-*es* cum in Philosophia tum Theologia est. Conf. Pl. 5: 4. Jud. v. 6.

IX. Ut examinari accuratiùs Adversariorum Antithesis queat, seu ipsa argumenta formata, concernentia lapsum potissimum protoplastorum; Conducit varias quæstiones de eodem lapsu decidere in antecessum.

QUÆSTIO I.

X. Annon ideò Adam necesse habuerit labi, ut Deus in eodem materiam haberet exercendæ gloriæ cum suæ justitiæ, tum misericordiæ?

R. 1. Status controversiæ ut fiat evidens-

videntior, non quæri potissimum de Fine ḡ, sed ῶ, hoc est, non disputari: *An ex creatione hominis elucescat Gloria Dei?* sed illud: in quem finem ipse homo à Deo fuerit creatus? *an ut laberetur & peccaret? an verò ut in statu integritatis perseveraret & tandem aeternum salvaretur?* priorem sententiam ceu blasphemam tuentur Adversarij Calviniani pleriq; posteriorem, ceu orthodoxam, propugnamus Lutherani γνησίως dicti.

R. 2. Nostram thesin stabilimus: Quia Deus α. omnia bona creavit β. Adversus lapsum protoplastos præmunivit & præmonuit. γ. Lapsis succensuit. δ. Quia Adam potuit non peccare. Ergò, Deus ad lapsum, ipsum non prædestinavit. Quod D. Augustin. sæpè inculcat.

R. 3. Damnamus verò adversariorum Antithesin ceu impiam, conclusionibus hisce seqq. 1. Quia est pariter ἀγαθος & ἀντίαγαθος, Sap. 2: 23. ὅτι ὁ θεὸς ἐκτίσεν τὸν ἄνθρωπον ἐπ' ἀφάρσις, καὶ εἰκόνα τῆς ἰδίας ἰδιότητος ἐποίησεν αὐτόν. Vulgatus interpres: Quoniam Deus creavit hominem inextinguibilem & ad imaginem

similitudinis suae fecit illum! versio Leonis judae sic habet: Nam Deus creavit hominem immortalitati, & eum ad imaginem sui propriam fabricavit. Vatablus in Adnotationibus marg. Ad naturam non interituram, & effigiem proprietatis suae fecit illum. Junius vertit: Deus enim creaverat hominem ad conditionem incorruptam & imaginem ipsissimae naturae suae fecerat eum. in Marg. propriae proprietatis. scilicet quo ad ipsam literam. B. Luth. Germanicè: Denn Gott hat den menschen geschaffen Zum ewigen leben/ und hat ihn gemacht Zum bilde/ das er gleich seyn soll/ wie er ist. Paritèr Belga: want Godt heeft den mensche geschapen totten eeuwighen leven/ ende heefsten ghemaeckt totten Beelde/ dat hy ghelick sal zyn/ als hy is. Danus. Thi Gudh skapte Menniskan til det ewige liff/ oc gjorde hannem til it billede/ at hand skulde vere lige/ som hand er.

Finno: Sillä Jumala on luonut ihmisen iankaikiseen elämään: ja on hänen luonut hänen ikaikaisen. Svecus

cus: In Gudh hafwer stapat menni-
stiona til ewigt lyff / och giordt ho-
nom til it belete / at han skulle sådana
wara / som han är. Discrepantia sal-
tè m est in nonnullis phrasibus; nulla
verò in sensu: summa tamen emphasis
singulis versionibus, licet uni minor,
alteri major inesse videatur. Conf.
Gen. 1: 27. 5: 1. Syr. 17: 3. Eph. 4: 24.

R. II. Si vel maximè Deus hominem
nunquam condidisset; mansisset ta-
men nihilominus in seipso solo suffici-
ens, omni numero scilicet, justissimus,
optimus, beatissimus, perfectissimus &c.
licet neque bonitatem suam præcisè in
salvandis, neq; justitiam in reprobis da-
mnandis unquam demonstrasset: fuit
namq; El Schaddai, Gen. 17. 1. ab æterno.

R. III. Accedit his, q̃ antea suam justiti-
am in lapsos angelos exercuerat, pro-
indeque lapsu primorum parentum ad
suam declarandam justitiam non indi-
guit. Conf. 2. Pet. 2: 4. Jud. v. 6.

R. IV. Adhæc, si aut nemo vel homi-
num vel angelorum peccâisset, aut si o-

omnes lapsi, Angeli hominesq; suæ integritati fuissent restituti. Satis tamen magnifica atque præclara extitissent, non modo misericordiæ, sed & divinæ justitiæ documenta: Ita enim novit Dominus Deus temperare Misericordiam suam, ut tamen satisfiat quoq; justitiæ: Id quod in merito sui unigeniti Filij credentibus gratis imputato, abundantè ostendit. Ideoque *Misericordiam & judicium cantabo tibi Domine, Psalm. 101: 1.*

R. V. Paradoxa etiam hæc sunt: Deus ab æterno decrevisse, primum hominem apostatam fore; & simul à seculis destinasse hominem creare ad sui imaginem. Certè, non potuisse in statu innocentiae persistere illum, quem virium omnium rectitudine ac integritate Deus instruxit; merum ludibrium fuisset.

R. VI. Porrò, non solum frustranea, sed & simulata ac hypocritica tantum fuisset illa Lex & ejus Comminatio, qua hominem in paradizo à peccando deter-

terrere voluit; Si Deus ab æterno eundem ad labendum definivisset; quod prodigiosè blasphemum fuerit. Conf. Gen. 2: 16. 17.

R. VII. Pugnat etiam illa sententia cum ipsâ justitiâ Dei. Quia nimirum Deus ὁ πρῶτος ψεύδῃ & primam transgressionem atrocissimè punivit; utiq; statuendus est Deus O. M. aut non creasse hominem ad interitum, sed pœnas tantas esse executum propter liberriam angelorum & hominum primorum à suo præcepto defectionem, id nos cum scripturis universis, ut ante probatum, statuimus; aut punivisse transgressores ob id, ad quod ab ipso erant in æterno decreto prædeterminati. Quod tantum abest ut Dei Justitiam promoveat, ut eandem potius è diametro destruat, siquidem in æternum Dei justitia non posset excusari, si creaturam inferni, iisque æternis supplicijs torqueret, propter id, quod vellet & approbaret ipse conditor, imò, ad quod idem ipse Deus instigaret & cōpelleret.

Quo-

Quocunq; igitur tegumento palliatur Calvinianus hic foetus, luce meridianâ clarius evadit, Deum peccati autorem constitui. Si namque juxta placita *Calvini* ac *Bezae*, non modò præscivit Deus ab æterno Adamum lapsurum; Sed ideò præscivit, quia sua voluntate & decreto ad hunc ipsum lapsum illum ordinaverat, quod docent omnes *Supralapsarij*: Quis non videt, non tantum ad ultimum finem, qui istorum opinione est gloria vel justitiæ vel Misericordiæ divinæ; Sed etiam ad causam intermediam, quod ipsorum quoq; adversariorum confessione est peccatum, Adamum ab æterno fuisse destinatum?

Inst. Excipiat fortè non nemo Adversariorum, severam Theologiam mitigari posse eò quod subinde addunt, *justo Dei decreto Adamum ad lapsum esse ordinatum, culpam tamen habuisse in solo Adamo.* talia enim emblemata videre est apud *Bezam* in *Colloq. Mompelg.* Part. II. pag. mihi 206. ubi de Adami lapsu hæc scribit: *Adamum igitur ante lapsum dubium non est voluntatem habuisse bonam, sed ut res ipsa ostendit, mu-*

abilem. Potuit igitur naturalibus suis viribus Satana suggestioni obistere, non dum introductâ in hominis voluntatem concupiscentiâ. At quamvis in alterutram partem flexibilis esset hæc voluntas, quod ad ipsam δύναμιν & facultatem volendi attinet, tamen utrumq; eligere non potuit, sed tantum alterum, Voluntas autem non coacta, sed sua unius sponte, non necessario, sed contingenter in partem illam inclinavit, quæ erat à Deo determinata, ejus proinde necessarius quidem fuit eventus ex causa remotâ, nempe prædestinatione Dei: contingens verò ex propinquâ causa contingente, cujus cum spontaneus fuerit motus, tota culpa in eo hæsit, qui sponte lapsus est. Hæc pro suo candore Beza. Resp. α. Folia ficulnea sunt, quæ libertinorum ac Calvinianorum pudenda non regunt; petunt enim turpiter principium, id namq; arripiunt pro confesso, quod est maximè controversum, probent prius ex scripturis, si viri sint, Deum ordinasse Adam ad lapsum, deinde disputandum de jure, justè ne an injustè id fecerit. Resp. β. Voluntatem liberam fuisse & tamen in eam partem in quam inclinavit, à Deo determinatam, sapit ἀντι-χρίμενον εἰς πᾶσι χρίμενον, ut loquitur Aristoteles. Resp. γ. quod ait eventum fuisse neces-

ces,

cessarium ex causa remotâ, & tamen contingentem, pariter implicat contradictionem. distingvas probè inter præscientiam & prædestinationem; deinceps inter necessitatem consequentis & consequentiæ, illa Physica est, hæc Logica; necessariò quidem Deus prævidit lapsum, quoniam certò erat futurus, sed non contigit necessitate simplici, quia causa erat libera, sed hypotheticâ, nempe immutabilitate Facti suppositâ, quando factum fuit. omne enim quod est, eo ipso quo est, necessariò est; nullus tamen erat necessarius nexus in statu integritatis, inter Adamum & lapsum. Sic: *Alexander vicit Darium*, est axioma contingens, quamvis veritas historiæ post factum sit necessaria, necessitate conclusionis, sive logicâ, non physicâ; quia erat aliquando tempus, quo dici potuit: Alexander non vincit Darium. Aliud ergò longè loqui est de immutabilitate Rei & immutabilitate facti. Videmus igitur tanquam in speculo quomodo *Calviniani* laudem summæ subtilitatis ob judicij acrimoniam venantes, principia philosophica confundant, sed & spiritu vertiginis acti veritatem cœlestem oppugnando propria arma destruant. quàm multum tandem Philosophia conducat ad causarum theologicarum accuratam decisionem, si sobria fuerit; tam irre-

irreparabile damnum importat indagandæ veritati, si vino ἀνιδείας ac temeritatis evaserit ebria.

Ab hoc presidio dejecti Calviniani, varia κρησφύγετα quarunt: sequitur ergò.

QUESTIO. II.

XI. Quare Deus non impediverat Lapsum Adami, si ipsum non eo fine condidit, ut Laberetur ?

1. Deus nullo jure ad illum impediendum, præsertim *actione coactiva*, obligatus erat: nemini enim quicquam debet, Rom. 11: 35.

2. Deum à suâ parte nihil prorsus intermisisse, quod ad prohibendum, impediendumq; lapsum facere poterat, luculentissimè constat: nam α. Eâ omnium virium rectitudine & facultate instruxit hominem, quâ in statu integritatis persistere Deoq; debitam potuisset præstare obedientiam, si voluisset. β. Ne homo in aliquam ἐβελθησκειαν sive cultum electionis corrueret, gratiâve Crea.

Creationis excideret; certam ei Legem fixit, cujus repagulis, intra cancellos veri cultus divini coerceretur. γ. A peccando, seriis iisque gravissimis comminationibus deterrere voluit Deus hominem Gen. 2: 17. Quæ omnia & plura, ita fuere comparata, ut hominem à lapsu præservare ac impedire potuissent, nisi ipse suâ sponte ruptis obstaculis, à Dei mandatis recessisset. Quò collimat illud *Augustini* Lib. de corrept. & gratiâ, cap. 12.

Adam & terrente nullo, & insuper contra Dei terrentis imperium, libero usus arbitrio, non stetit in tantâ felicitate, in tanta **NON PECCANDI** facilitate.

Proinde cum Deus sic formaverit hominem, ut tam ipsi facile fuisset non peccare, ac peccare; utiq; causa dari amplius non potest, ob quam Deus fuerit obligatus, ad lapsum istum alio modo sufflaminandum.

QUESTIO. III.

XII. Cur Deus omnipotens & bonus, lapsum primorum parentum aliquo modo externo, aut violentè non impediverit siue represserit, *manus ve aut ora retraxerit?*

R. Id facere Deum, qui simul sapiens & Justus est, non oportuit, nam *a.* Violentia excludit omnem veram obedientiã, seu spontaneam: coactiva namq; illa repressio, cum obedientiã liberã consistere non potuit. Ideò insuper Spontanea esse debuit, ut ipsi Deo probaretur, id quod Div. *Basilius Hemil.* quod Deus non sit c. p. hac similitudine explicat: Quemadmodum tu qui terrenus Dominus es, non eos pro fidelibus & frugi servis judicas, qui compedibus aut vinculis constricti, id agunt quod jubes; sed qui Spontè & liberè, quod sui est muneris, strenuè faciunt: ita quoq; Deo acceptum non est quod coactum & violentiã quãdam expressum est; Sed quod ex verã virtute proficisci-

H

ficisci-

fielicitur. Virtus a ex *πρωτότης* oritur, non ex necessitate. *πρωτότης* a. & Electio requirit libertatem arbitrij & *ἡ ἀντιθέσις*, sive *ἡ ἐφ' ἡμῶν*. Conf. Aug. de Gen. ad Lit. cap. 7. β. Violenta illa repressio potuisset quidem manus retrahere; Ipsam verò voluntatem internam & pravam concupiscentiam minimè correxisset, quin potius magis magisq; irritasset; proinde si vel maximè manus & ora *πρωτόπλάσων* violento modo fuissent retardata; nondum tamen lapsus ipse fuisset impeditus, quippè qui prius per diffidentiam in corde erat conceptus, quam ore manuve patrat. Fons ergò peccati ē corde ebulliens erat cohibendus, quod Deus convenientissimè præstitit, propositis illis, sive *ἐκποδισμῶσι* sive remedijs, de quibus supra dictum, quibus homo pravis concupiscentijs resistere, & libero voluntatis arbitrio rectè poterat uti.

QUESTIO IV.

XIII. Cur Deus primo homini reliquerit *ἡ ἀντιθέσις*?

Sive

Sive Liberum Arbitrium?

hoc est:

Cur Deus ipsum non ita potius
Condiderit, ut peccare nō posset?

¶ Magnam hanc esse curiositatem,
quæ cum manifestis cum absurdis tum
impietatibus conflictatur. Nam α. Si
homini Deus non indulisset voluntatis
libertatem seu ἀντὶθέσιον; tum ne usum
quidem rationis atque intelligentiam
concessisset: Intellectus namq; nō absq;
libero arbitrio, neque hoc sine illo exi-
stere naturali cohærentiâ potest, sed ut
Damasceus infert: *unâ cum ratione indu-
citur liberum arbitrium!* εὐθέως τῷ λογικῷ
συνεισέρχεται τὸ ἀντὶθέσιον, & hæc duo sunt
ἀντισρέφοντα, quæ se mutuò ponunt &
tollunt. Cui adstipulatur etiam Basili-
us in Hexaem. *Qui illud carpit in creato-
re nostro, quod nos non condidit, ut naturâ
peccare non possemus; Is nihil aliud facit,
quàm quod contendis, melius fuisse, si Deus
nos creâset irracionales, aut planè immobiles
aruncos aut lapides, quàm racionales homines.*
β. Ideò Deus hominem in manu consilij

fui reliquit, ut liberū & Spontaneū Deo cultum exhiberet; qualem ipse præstare nunquam potuisset, si facultate libertatis fuisset destitutus ac suo ἀπαθὲς ἐκείνῳ caruisset. γ. Vel si quæstio indefinita convertatur in finitam hanc: *Cur Deus talem condidit hominem ut labi posset?* imò quem lapsurum esse ignorare non potuit?

α. 1. Deum, qui hominem ex nihilo, liberrimo consilio & voluntate crearet, fecisse eundem qualem voluit hominem esse, non angelum, multò minùs Deum voluisse factum; illud enim supervacaneum, hoc factum fuisset ὁ ἰσχυρισμός. Ideoque hominem fecit hominem, in quo quamvis non esset perfectio, ut in Deo, vel per gratiam, ut in confirmatis angelis, ἀδυναμία peccandi; esset tamen δύναμις non peccandi, si voluisset; & non minor, si non longè major in integritate persistendi, quàm labendi aut peccandi facultas, Eccl. 15: 14. 15. *Deus reliquit hominem in manu consilij sui &c.*

β. 2. Non creasset Deus O.M. homi-

nem, quem lapsurum non potuerat ab æterno ignorare, nisi etiam simul ab æterno destinâset hominem cadentem erigere, ac lapsum restaurare per Filium, Eph. 1: 4.

QUÆSTIO V.

XIV. Cur Deus hominem, non statim in ipsâ creatione, ita in bono confirmârit, atq; ita absolutè ad vitam æternam possidendam finxerit & destinârit, ut amplius inde excidere nequaquam posset?

R. 1. Quia confirmatio in bono debuit esse præmium & gratuita compensatio antegressæ obedientiæ spontaneâ libertate præstitæ; quam cum Adam non dum probaverit, præmij hujus particeps fieri neq; potuit neq; debuit.

R. 2. Patet evidentia hæc, bonorum Angelorum Exemplo, qui haud prius in bono sunt à Deo confirmati, quam liberam & spontaneam Deo declarassent obedientiam: reliquis, in veritate non perseverantibus, sed deserentibus suū do-

micilium, in judicium magni diei vinculis æternis sub caligine custoditis, Joh. 8: 44. Epist. Jud. v. 6.

2. 3. Obedientiam quàm suo Creatori homo debebat propter beneficium Creationis, oportebat modis omnibus esse conspicuam & maximè καθολικῶς evidentem, talem nimirum, in quâ non solum ipsemet, suarum propriarum virium in prima creatione acceptarum facultatem exploraret & experiretur, sed & totius mundi ac posterorum omnium æquissimam expectaret censuram. Quocirca dubium esse nemini potest, quin ea obedientia summè spectata sit atque illustris, dum quis non peccat, peccare cum potest, præ illâ, si quis idèò nō peccat, quia peccare non potest. Quibus observatis, impia planè & Blasphema vox sit necesse est Johannis Piscatoris Calv. q. in Tr: de prædest. contendit: *Deum tales condidisse primos parentes, ut possent labi; eorū consilio, ut res ipsa laberentur.*

QUESTIO VI.

XV. Cur Deus non aliam legem primis parentibus proposuerit, quam servassent? vel: Quare non interno mentis cultu fuerit contentus, sed insuper externam, etiam corporis membrorum, requisiverit obedientiam?

R. 1. μέγα λίσαν ἄλγημα: petiturq; in hoc postulato turpiter principium: Si enim vel maximè Deus, aliam primis parentibus legem promulgasset, procul dubio etiam illam violassèt, si libertatis arbitrio concessisq; Viribus abusi fuissent.

R. 2. Si Deus O. M. ejusmodi legem sanxisset, cujus objectum fuisset homini jam ante prorsus exosum minimèq; appetibile; certè obedientia ejus nequaquam extitisset spontanea, sed proprie loquendo, potius nulla: Leges namq; non solent id prohibere, quod homines suâ naturâ averfantur atq; repudiant. Quomodo igitur quis ultro-

neam dicendus obedientiam præstare circa tale objectum, quod ita per se suaque naturâ est comparatum, ut omnes fami id fugiant ac detestentur.

R. 3. Vix factu faciliorem & magis commodam legem dedisset Deus aliam: Etenim in tantâ copiâ ac varietate pretiosarum arborum atque generosorum fructuum, quid potuit esse facilius, quam ab unius saltém arboris fructu abstinere.

Resp. 4. Cum igitur circa legem tam facilem observatu, viribus Concessis uti non mavoluit Adam; Sed Satanae atque mulieris suasionibus paruerit, si vel maxime aliam Deus dedisset legem, certò conicere possum, nec eam eundem fuisse servaturum.

R. 5. Deniq; non nostrum magis est judicare de opifice; ac vasis ponere leges figulo competit, magnum enim præjudicium est, Sapiëntia dum justificatur à filiis suis, Matth. 11: 19. Rom. 9. 21.

R. 6. Ad alterum prop. Quæstionis membrum: quia Dei imago, ad quam conditus homo primus erat, non tan-

tum vires Mentis animique; sed & rectitudinem corporis virium, omniumque membrorum respiciebat: utique etiam homo non tantum quoad animam, sed & corpus obedientiam Deo debebat: Ex omnibus enim viribus Deus est colendus: requirebatur igitur ejusmodi lex, circa cujus observationem, totius hominis animâ & corpore constantis obedientia extaret: ut ea in oculis omnium resplenderet evidentior.

QUÆSTIO VII.

XVI. Annon, nullam parentibus primis legem dedisse, præstitisset, quàm talem tulisse, quam deinceps tam tristi fato fuerunt transgressi?

Resp. 1. Ratio humana non illuminata, dives insaniâ atque erroribus est. Quia verò finis creati hominis, respectu Dei, creatoris cultus erat voluntati divinæ maximè congruus; Idcirco censura ac determinanda veritas de cultu, quinam Deo gratus & acceptus, vel se-

cus futurus, non pendet ex hominis ul-
lius, sed Dei omnipotentis solius ar-
bitrio.

Resp. 2. Cavendum igitur diligen-
ter, ne tali proposito postularo, Gloriæ
Dei obex, & emolumento hominis ob-
staculum opponatur ab adversarijs.

Resp. 3. Ideoque ne homo circa cul-
tum istum Deo debitum exercendum &
defendendum aberraret, certam ei le-
gem fixit, qua tam internum mentis
motum, quam externam corporis dis-
ciplinam informaret, ut vel hoc pacto
Deus suam *Φιλανθρωπίαν* voluerit con-
testari. Quocirca, haud magis vel cau-
sa, vel occasio, approbatiove ulla Deo
adscribi potest; atq; Magistratus politi-
cus transgressionum causa constitui de-
bet, dum subditi, ejus justissimis præva-
ricantur II.

QUÆSTIO VIII.

XVII. Quare Deus primos
parentes statim post Sanctæ legis
transgressionem ac lapsum com-
missum, prorsus non aboleverit,

ac novum hominem produxerit?

Resp. 1. Ex Classico illo dicto, 1. Cor. 4: 6: & δὲ φρονεῖν, ὑπερὸ γινώσκειν. *Non oportet sapere supra quod scriptum est.*

Resp. 2. Causæ propter quas Deus id facere non debuerit, satis dari possunt prægnantes: Nam α. Singulæ rerum species eo fine creatæ sunt à Deo; ut tales perdurarent, quales ab ipso factæ erant, donec duraret hic mundus. Quomodo ergò unius nobilissimæ Speciei abolitio, locum habere potuit, & quidē eo ipso die quo fuit creatæ: Lapsus enim est homo, Irenæo iudice, cum alijs nonnullis patribus, eodem die, quo erat conditus. β. Si Deus, priori homine abolito, novum creare debuisset, vel specie eundem; vel diversum condidisset: si illud, profectò & ipse labi potuisset: sin hoc, tunc non amplius verus homo exstitisset corpore & animâ rationali præditus ac libertate voluntatis instructus γ. Fuiſſet etiam illud impossibile respectu quietis Dei ab omni creationis opere,
die

die Septimo. δ. Lapsui primorum parentum cum Deus Ter O. Max. non per novam creationem, sed per hominis *πλιγγενεσίαν* ac Regenerationem, seu creationem Spiritualem, mederi benignissimè voluit, idque sapientissimo cōsilio; non habebit amplius humana ratio, quod Deo vel hâc in causâ sine blasphemîâ objicere queat: præsertim cum Regeneratio hæc, tristissimi istius lapsus reatū ac culpam tollat, quæ nova hominis creatio delere nunquam potuisset. ε. Adhæc: Si statim species humana nobilissima desisset; à sinistris sapientia Dei; à Dextris providentia fuisset periclitata. Hinc, scitè infert *Augustinus* Lib. 11. de Gen, ad Lit. cap. 10. Potuisset Deus vel voluntatem primorum parentum in bonam convertere, quoniam omnipotens est; vel naturam ipsorum planè immutare: potuisset planè; Cur ergo non fecit? Quia noluit: Cur noluerit, penes ipsum est.: Debemus nos non plus sapere quàm oportet, Rom. 12:3.

Quæ

QUÆSTIO IX.

XVIII. Cur Deus tamen diabolo concesserit veniam ac indulgentiam, decipiendi tam Nobilem Creaturam? Hominem?

Resp. 1. Quia Deus omnipotens hominem omnibus instruxit viribus, quib. singulis diaboli insidijs ac telis sufficienter potuisset resistere, idque si voluisset, facillimè.

Resp. 2. Deum id permisisse, ut homo haberet q: quoddam Gymnasium concessas sibi corporis animiq; vires integerrimas magis magisque exercendi; quâ tamen indulgentiâ concessâ, Deus neque diabolum incitavit, neq; eundem ceu hostem in hominem armavit: neque ipsum hominem ut diaboli suggestioni annueret impulit, aut ullo alio modo lapsum promovit: Blasphema igitur vox est *Calvini* in *Comment. in Gen. c. 7.* Sic scribentis: *Flexibilem Deus hominem creavit: tentari non modò est passus, sed voluit: nam & diabolo Linguam ser-*

serpentis præter ordinarium usum commodavit, quemadmodum si quis alteri gladium & arma suppeditet: cum infelix eventus illi esset præcognitus, remedium, quale poterat, non attulit.

QUESTIO X.

XX. Cur tandem Optimus Deus propter gustum, inter tor myriadum millia, unius pomi, adeoque leviculum ob peccatum; tantis pœnis, temporali- bus scilicet & æternis, miserum hominem involvere voluit?

Resp. 1. Peccatum illud protoplas- torum haud fuit Levidense vel exi- guum; sed fœditate suâ longè atrocis- simum.

Nam 1. Eva veritatem Verbi divini vocando in dubium, Deum Mendacem facere perfidissimè incepit, 2. Eadem Eva crimen læsæ Majestatis divinæ com- misit, appetendo affectandoque divi- nos honores, non contenta suis 3. Hinc nata est superbia cum detestanda in-

gratitudine. 4. Apostasia à Deo secuta est, dum plus promissioni Satanicæ, quàm divino Mandato fidem habuit: 5. Tolerantia & approbatio Contumeliæ omnisque generis Mendaciorū Satanæ, quibus omnibus gravissimis vitijs atque peccatis unā cum uxore reus factus est ipse Maritus Adam, Concurrere etiam aliæ enormitates, quibus iustissimum Deum provocarunt ad irascendum ac vindicandum, adeoque sibi ipsis non modò, sed & toti posteritati Iliada miseriarum accersivere. 6. Conf. B. Augustinus Lib. 24. de Civ. Dei.

Cap. 15. Sic scribens: In Lapsu Adamī contemptus est Deus jubens, qui hominem creaverat, qui eum ad suam imaginem fecerat, qui cœteris animalibus præposuerat, qui in Paradiso constituerat, qui rerum omnium copiam salutisque præstiterat, qui præceptis nec pluribus nec grandibus, nec observatu difficilibus oneraverat: Sed uno præcepto levissimo, atque brevissimo, ad obedientiæ salubritatem contentus fuerat, quo super eam creaturam, cui libera servitus expediret, se esse Dominum commonebat, juxta damnatio subsequuta est.

Corollaria duo ex *D. Irenæo* adv. hæres. Valentini & similium Lib. 4: c. 73. 74.

I. *Quæ caussa fuerit, quod non ab initio perfectus factus est homo? Respondet:*

Si hoc dicat aliquis. Quid enim? Non poterat ab initio Deus perfectum fecisse hominem? Sciat quoniam Deus quidem, cum semper sit idem, & innatus, quantum ad ipsum est, omnia possibilia ei. Quæ autem facta sunt ab eo, secundum quod postea facturæ initium habuerunt, secundum hoc & minora esse oportuit eo qui se fecerit. Nec enim poterant infecta esse quæ nuper facta sunt, propter quod autem non sunt infecta, propter hoc & ideò deficiunt à perfecto.

II. *Secundum quid omnia quæ facta sunt indigent perfecto, Unde est indigentia?*

Resp. Secundum enim quod sunt posteriora, secundum hoc & infantilia, & secundum quod infantilia, secundum hoc & insveta, & inexercitata ad perfectam disciplinam. Quemadmodum enim mater potest præstare perfectam escam infanti, ille autem adhuc non potest robustiorem se percipere escam? Sic & Deus ipse quidem potens fuit suo homini præstare perfectionem ab initio, homo autem impotens percipere illam, infans enim fuit. Et propter hoc Dominus noster in novissimis temporibus recapitulans in seipso omnia, venit ad nos, non quomodo ipse poterat, sed quomodo illum nos videre poteramus: Ipse enim in suâ inenarrabili gloriâ ad nos venire poterat, sed nos magnitudinem gloriæ suæ portare non poteramus &c.

Adv. DISP. V.

AD ORNATISSIMUM MUSARUM CULTOREM,
DN. ANDREAM RINGIUM Smol.
Amicum & Sympatriotam dilectum,
publicè Disputantem,

Επιτεγραφή:

FALLAX quòd Sathanas benè fida silètia no-
Imperet; ut tenerū perdat ovile Dei, (cū
Numinis adpulsat placidum persapè cubile,
Repperiatq; locum tentat ubiq; suum.
Præsides sub sano pergis defendere RINGI,
Exulet à summo Numine culpa mali.
Tutus eris posthàc recolis dū dogmata sana.
Turbida nec timeas Dæmonis antra vafri.

L. Mq;

ELIAS Tilgand; Med. D. & Prof.
p. t. Acad. Aboëns. R E C T O R.

Ad Politissimum Juvenem DN. ANDREAM
RINGIUM, Smol. De *Causa Mali* eruditè Di-
sputantem, Amicum ac Sympatriotā dilectum.

ANtiqui postquam serpētis nata malorū
Astu lerna semel, luctus abundè fluit.
Nemo adeò magnus, felix, quāquāve beatus,
Quem non intereā pungat agatq; dolor.
Ut quò vita magis longa est proluxior atq;
Ampla magis misero tristitiæ ansa detur.
Quin etiam surgit media inter gaudia plan-
Et sub melle latet fellis amarities. (Etus,
Ergò factimeas Ringi, quæ lata videntur,
Post paulò fieri tristia posse puta:
Excipe cælorum constantia gaudia, quorsum
Transferat, oro, suos nos venemnda Trias

L. Mq; P R Æ S E S

Ad Juvēnem

Humanitate & Eruditione Pereximium,
DN. ANDREAM RINGIUM Wexi-
onensem, de Causâ Mali Primâ haud
vulgariter differentem,

Ἐμπεριμα.

(fas,

NON imprudentis factū est, disquirere cau-
Sive bonum quæras, seu metuasq; malū.
Id Sapiētis opus, primas inquirere causas,
Sive boni primam, sive & abinde malū.
Haud rationis inops igitur, suavissime Ringi,
Nunc agis, ut gnavus noscere utrâq; studes
Nec Te à proposito metus hoc perterreat ull⁹
Quando est sublatus jam metus ipse mali!
Namq; Mali Causam primâdum vicerat, orco
Deniq; submersit Christus & ipse Malum.
Amico affectu festinus apposuit

L. Mq;

PETRUS LAURBECCHIUS

Poës. Prof. Ordinarius.

Ppplaudo ergo tuis meritò Conatibus, atq;
Opto vovens: Deus auspicijs felicibus acta
Approbet, ex voto tibi prospera fata gubernet;
Cuncta Dei in laudes valeāt ut cedere tādē!
Provenit hinc, Ringi, Certò tibi gloria summa
Gloriaq; & meritò nunquam sine laude fe-
renda.

Tu cape pro meritis, mi Ringi, rite Corollam!
Non moritura dabit post hæc tibi præmia
Christus.

Præceptorī fideliss: ita applausit festinanter.
ANDREAS A. ORRÆUS Tavast. Fin.